

Sään äärellä museossa

Miten sää vaikuttaa elämään nyt ja millaisia merkityksiä sillä on ollut entisajan ihmisille? Näitä kysymyksiä yläkoululaiset ovat pohtineet tänä keväänä ”Sää ja mä – sään merkityksiä ennen ja nyt” -hankkeessa. Aboa Vetus & Ars Nova -museon ja kestävän kehityksen asiantuntijaorganisaatio Valonian yhteishanke syntyi tarpeesta lähestyä ajankohtaista aihetta museosisältöjen avulla.

Ilmastonmuutos konkretisoituu säätiloissa ja ihmisten sääkokemuksissa. Sää ja ihminen ovat aina olleet vuorovaikutuksessa: sää vaikuttaa ihmiseen ja ihminen säähän. Sää on ajaton puheenaihe, joka koskee kaikkia ja sillä on merkittäviä vaikutuksia ihmisten arkeen ja kanssakäymiseen. Säätä ei ole aina pidetty luonnontieteellisenä ilmiönä, vaan siihen on liitetty yliluonnollisen ja kansanuskon vahvoja merkityksiä. Säätilojen muistiinmerkitseminen on kiinnostanut ihmisiä läpi aikojen.

Menneisyyden säätä voidaan tutkia muun muassa puiden vuosilustojen avulla. Kuva Jari Nieminen / Aboa Vetus & Ars Nova

Sääolosuhteet vaikuttavat ihmisten toimintaan, rakennettuun ja luonnonympäristöön sekä aineelliseen ja aineettomaan kulttuuriin. Varsinkin eri vuodenajoilla on ollut vaikutusta ihmisten arkiaskareisiin ja harrastuksiin. Viime sotien jälkeisille vuosikymmenille saakka hallitseva elinkeino oli maatalous. Ihmisen selviytyminen on ollut riippuvaisempi säästä, se on vaikuttanut asumiseen ja suojautumistarpeeseen sekä määrittänyt satovuoden onnistumisen. Ihmisen, luonnon ja sään suhde oli aiemmin tiiviimpi ja sääolosuhteet ovat määritelleet ihmisten elämää tavalla, joka nykyään voi tuntua käsittämättömältä. Nykyihminen määrittelee sään yhä useammin mieltymystensä, ei elinkeinonsa mukaan. Meteorologien ennusteet luetaan

ja kuullaan tarkkaan entistäkin täsmällisempinä. Käsite ”hyvän sään aikana” voi tarkoittaa eri ihmisille aivan eri asioita.

Kohderyhmänä yläkoululaiset

Sää ja mää -hankkeessa Aboa Vetus & Ars Nova ja Valonia ovat suunnitelleet ja toteuttaneet varsinaissuomalaisille yläkouluille monialaisen oppimiskokonaisuuden. Tavoitteena on ollut lisätä nuorten ymmärrystä ilmaston vaikutuksista ympäristöön ja toisaalta ihmisen vaikutuksesta ilmastoon ja saada oppilaat ymmärtämään ilmaston ja sääolosuhteiden muutosta historiallisessa perspektiivissä sekä hahmottamaan omaa rooliaan tässä jatkumossa. Yhtenä hankkeen tavoitteena on myös ollut kehittää erityisesti museon kompetenssia ympäristökasvatuksen alalla.

Hankkeessa ilmasto ja sää on tarkasteltu monien oppiaineiden avaamista näkökulmista sekä fysikaalisena ilmiönä että historiallisena jatkumona. Jo hankkeen alussa määriteltiin, että sen kautta ei haluta lisätä nuorten ilmastoahdistusta vaan tarjota ilmastonmuutokseen perspektiiviä ja ohjata nuoria pohtimaan omaa suhdettaan säähän. Ilmastotoivo ja nuorten omien vaikutusmahdollisuuksien esiin tuominen ovat olleet tavoitelistan kärjessä.

Keväällä 2019 toteutettiin Turun ja lähikuntien yläkouluille pedagoginen kokonaisuus, johon kuului ennakkotehtäviä, kouluvierailu sekä työpaja museolla. Ympäristökasvattajan kanssa koululaiset käsitelivät ilmastonmuutosta ja omien kulutustottumusten vaikutuksia tulevaisuuden säähän. Museossa paneuduttiin menneisyyden säätiloihin arkeologisen tutkimuksen ja vanhojen säpäväkirjojen kautta. Työpajoissa syntyneistä tuotoksista järjestettiin kesällä näyttely Aboa Vetus & Ars Novan Omatila-galleriassa.

Hankkeessa oppilaat keksivät uusia sanoja kuvaamaan sääilmiöitä. Kuva Jari Nieminen / Aboa Vetus & Ars Nova

Syksyn aikana museo ja ympäristökasvattajat ovat koostaneet kevään työpajakokemusten pohjalta sähköistä oppimateriaalia vastaavan monialaisen ilmiökokonaisuuden toteuttamiseksi kouluissa, kerhoissa ja muun ympäristö-, kulttuuri- ja luontokasvatuksen parissa. Oppimateriaali julkaistaan verkossa loppuvuodesta 2019.

Museo ympäristökasvattajana

Ilmastonmuutos ja ympäristökasvatus koskettavat koko yhteiskuntaa ja siksi niiden tulisi olla osa paitsi luonnontieteellisten, myös muiden museoiden sivistystehtävää. Arkeologian ja historiantutkimuksen keinoin voidaan kertoa paljon siitä, miten sääolosuhteet ovat muuttuneet ja kuinka sää on vaikuttanut ihmisten arkeen ja elämään. Sään ja ilmaston historiallisuus ei muiden tahojen tekemässä ilmastokasvatuksessa välttämättä nouse esille. Se on kuitenkin avainasemassa mietittäessä, miten sää tulee vaikuttamaan elämiimme tulevaisuudessa.

Sää ja mää -hankkeessa Aboa Vetus & Ars Nova valitsi museotyöpajoihin kaksi lähestymistapaa menneisyyden säähän: puulustot ja säpäiväkirjat. Puiden vuosilustoista voidaan havainnoida hyviä ja huonoja kasvuvuosia, joiden perusteella on mahdollista tehdä päätelmiä vallinneista ilmasto-olosuhteista ja säätiloista. Museotyöpajassa perehdyttiin oppilaiden kanssa dendroklimatologian ja dendrokronologian käsitteisiin vuosilustojen tutkimiseen itse kokeillen. Toisena lähestymistapana menneisyyden säähän toimivat historialliset säämuistiinpanot, joiden kautta päästiin kiinni menneisyyden ihmisten kokemuksiin. Arjen säähavaintojen lisäksi aineistoista oli mahdollista havainnoida sään vaikutuksia ihmisten elämään sekä varotoimia ja uskomuksia sääilmiöihin liittyen.

Uudenlaista yhteistyötä rakentamassa

”Sää ja mää – sään merkityksiä ennen ja nyt” on ollut ensimmäinen yhteistyöprojekti kestävän kehityksen asiantuntijaorganisaatio Valonian ja kulttuuriperinnön asiantuntijan Aboa Vetus & Ars Novan välillä. Hanke sai tukea Keski-Suomen ELY-keskukselta. Hankkeessa syntyneitä aineistoja on hyödynnetty myös osana ”Ilmastonmuutosta koskeva tieto ja Itämeri” -tutkimushanketta, jota rahoittavat Tiina ja Antti Herlinin säätiö sekä Suomen Akatemia. Sen tavoitteena on tuoda yhteen tieteellistä ja eri viiteryhmien kokemuksellista tietoa ilmastonmuutoksesta ja siihen sopeutumisesta.

Materiaalin pohjalta nuoret pohtivat millainen olisi tulevaisuuden unelmakuluttaja. Kuva Jari Nieminen_Aboa Vetus & Ars Nova

Yhteistyö kulttuuriperinnön parissa työskentelevän museon, ympäristötoimijan ja tutkimusryhmän välillä oli hedelmällistä. Kukaan lähestyi vaikeaa aihetta – ilmastonmuutosta – omasta näkökulmastaan. Yhteiset keskustelut olivat hankkeen parasta antia ja niiden pohjalta järjestettiin elokuussa 2019 myös avoin paneelikeskustelu nimellä ”Koulut, nuoret ja ilmastonmuutos”.

Museolle hanke tarjosi uusien yhteistyökuvioiden lisäksi uudenlaisia tulokulmia aineistoihinsa. Ympäristökasvatuksesta ja sen hyödyntämisestä yhdessä kulttuuriperintökasvatuksen kanssa opittiin valtavasti, ja tätä uutta asiantuntemusta voidaan hyödyntää myös jatkossa museon pedagogiikassa.

Kirjoittaja on koulutukseltaan arkeologi ja työskentelee Aboa Vetus & Ars Novassa museolehtorina.